

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารตามความคาดหวังของครูศูนย์
การศึกษา

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐาน และเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาวิเคราะห์ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีทางการบริหาร
2. แนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 3.1 ด้านความเป็นผู้นำ
 - 3.2 ด้านวิชาการ
 - 3.3 ด้านคุณธรรม
 - 3.4 ด้านบุคลิกภาพ
 - 3.5 ด้านความสามารถในการบริหาร
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีทางการบริหาร

การบริหารงานวิชาการโรงเรียนในการวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึงความหมายของงานวิชาการ
ความสำคัญของงานวิชาการ และขอบข่ายของงานวิชาการตามลำดับดังนี้

**ความหมายของงานวิชาการ ความสำคัญของงานวิชาการ และขอบข่ายงาน
วิชาการ ความหมายของงานวิชาการ ความหมายของงานวิชาการ ดังนี้**

รุ่ง ลอยเลิศ (2543 : 20) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการว่า หมายถึง การจัดการ
เรียนการสอนและการจัดกิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนให้เกิดความรู้และการศึกษา ของเด็ก

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 : 2) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการว่า หมายถึง
เป็นการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ให้ ได้ผลดีและ
มีคุณภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน จากความหมายของนักการศึกษาที่กล่าวมาอาจสรุป
ความหมายของงานวิชาการ การบริหารกิจกรรมทุกอย่างทางด้านวิชาการ ในสถานศึกษาที่
เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การปรับปรุง พัฒนาการเรียนสอน ให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพส่งผลต่อ
การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน มีคุณภาพ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของสถานศึกษา

ความสำคัญของงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่มีความสำคัญยิ่ง เป็นงานหัวใจหลักของสถานศึกษา โรงเรียนจะมีคุณภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับงานวิชาการเป็นสำคัญ ส่วนงานอื่นๆ เป็นงานส่งเสริมการบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพ และช่วยอำนวยความสะดวกแก่งานวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 : 33) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ ดังนี้

งานวิชาการเป็นงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เจตคติและค่านิยมให้ผู้เรียนเป็น คนเก่ง คนดี และมีความสุขในการ ดำรงชีวิต ตลอดจนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม เป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีงานวิชาการมากปริมาณงานด้านอื่นๆ ย่อมมีมากตามไปด้วย 3 เป็นเครื่องกำหนดการจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน ไม่ว่าจะ เป็นในรูปของงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์จะจัดให้ตามสัดส่วนของปริมาณงานวิชาการของ โรงเรียน โรงเรียนจะได้รับการจัดสรรงบประมาณมากน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณงานของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปริมาณงานด้านวิชาการ เป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน การพิจารณาคุณภาพของ โรงเรียนต้องอาศัยงานทางด้านวิชาการของโรงเรียน โดยพิจารณาวิธีการและผลผลิตของระบบงาน วิชาการ อันได้แก่ วิธีการสอนของครู การบริหารงานวิชาการ ผลสำเร็จของครู ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และงานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการ กระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือกัน ในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ ดังนั้น

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้จักวางแผน การติดต่อสื่อสารการประสานงาน การควบคุม บังคับบัญชา การวินิจฉัยสั่งการ การมอบหมายงานให้ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติงาน วิชาการบรรลุ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากความสำคัญของงานวิชาการ ดังกล่าวมาอาจสรุปได้ว่า งานวิชาการเป็นงาน หลักของสถานศึกษาที่มีความสำคัญต่อการ พัฒนาผู้เรียน เป็นตัวกำหนดปริมาณงานของ สถานศึกษา การจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน คุณภาพของโรงเรียน และเครื่องชี้วัดความสำเร็จ ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะ ผู้นำองค์กร

ขอบข่ายงานวิชาการ

งานวิชาการที่ผู้บริหารต้องจัดทำได้แก่ การวางแผนงานวิชาการ การบริหารงาน วิชาการ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ การวัดและ ประเมินผล การเรียน งานทะเบียนนักเรียน ไม่ว่ากิจกรรมใดที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอน และ ทำให้การ เรียนการสอนมีประสิทธิภาพถือว่างานนั้น เป็นงานในขอบเขตหน้าที่ของผู้บริหารใน ด้านวิชาการ ขอบข่ายของงานวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32) ได้กำหนดออกเป็น 12 งาน ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทยพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำ สาระของหลักสูตรที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีแนวปฏิบัติซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1.1 ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สาระ แกนกลางกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสถานภาพปัญหาและความต้องการของ สังคมชุมชนและท้องถิ่น

1.2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานะภาพสถานศึกษาเพื่อกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้ง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆที่กำหนดให้มีในหลักสูตร สถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยายาม บูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตาม ความเหมาะสม

1.4 นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการการใช้ หลักสูตรให้เหมาะสม

1.5 นิเทศการใช้หลักสูตร

1.6 ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

1.7 ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

จากแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าวมาจะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร จะต้อง สนับสนุนให้ครูมีความรู้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ประชาสัมพันธ์และส่งเสริม ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จัดหาคู่มือ แนวการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษามา บริการแก่ครู ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของโรงเรียนเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ของโรงเรียน ประเมินการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตร อย่างต่อเนื่อง นิเทศการใช้หลักสูตร ติดตามและประเมินผลการใช้ หลักสูตรและนำผลการ ประเมินมาพัฒนา หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และดำเนินงานตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของ พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นหน้าที่หลักและ สำคัญยิ่งของบุคลากรทางการศึกษา ธเนศ ขำเกิด (2541 : 28) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ กระบวนการเรียนรู้ว่าความสำคัญของการเรียนรู้ไม่ได้อยู่ที่ตัวเนื้อหาแต่อยู่ที่กระบวนการเรียนรู้ (Process) เป็นการเรียนรู้วิธีที่เรียน (Learn how to learn) และคุณลักษณะของบุคคลแห่งการ

เรียนรู้ที่เป็นผลผลิตจากกระบวนการดังกล่าวคือ การเป็นบุคคลที่มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีวิธีการเรียนรู้ที่เป็นระบบ มีทักษะทางสังคมสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น มีทักษะการสื่อสาร มีทักษะในการแก้ปัญหาได้ ในทุกสถานการณ์ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34) ได้กล่าวถึงแนวการปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

2.1 ส่งเสริมให้ ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระ และ หน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา การเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง การส่งเสริมให้รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสาน ความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อ ต่อการจัดการเรียนรู้ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น มามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

2.3 จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆโดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ร่วมกันหรือแบบอื่นๆ ตามความเหมาะสม

2.4 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม จากแนวปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวมาจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารจะต้องวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับครู ควบคุม กำกับให้การ จัด ตารางสอนของครู เป็นไปตามความเหมาะสมของครู มีการจัดเตรียมการสอนและบันทึกการสอนที่ เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนทำโครงการและใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

3. การวัดผล การประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การวัดผลและประเมินผล เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมทางวิชาการที่จะทำให้ทราบว่า การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด มีปัญหา มีอุปสรรค มีข้อบกพร่อง และ มีข้อจำกัดในเรื่องใดอย่างไร อันจะเป็นแนวทางไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ ดียิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 35) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในด้าน การวัดผลและ ประเมินผล ดังนี้

3.1 กำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา

3.2 ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน โดยให้

สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.3 ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอนโดยเน้น การ ประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติ และผลงาน

3.4 จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียน จาก สถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

3.5 พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน จากแนวทางในการปฏิบัติ ในด้านการวัดผลประเมินผล ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร จะต้องดำเนินการวางแผนและ กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผลร่วมกับครู และฝ่าย วิชาการ ให้คำปรึกษาแนะนำ แก่ครูเกี่ยวกับ การวัดผลและประเมินผลให้เป็นไปตามแนวทางของ หลักสูตร วัดผลและ ประเมินผลตามสภาพจริง จัดประชุมอบรมเพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถใน การสร้างเครื่องมือ วัดผลและประเมินผล และควบคุมติดตามการประเมินผลและนำผลการประเมิน มาพัฒนา กระบวนการเรียนการสอน

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความสำคัญและความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติการในสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งครู จะต้อง มีความรู้เรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่ง สุกัน เทียนทอง (2546 : 29) ได้กล่าวถึง การวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาว่าการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีขอบเขตอยู่ที่ การแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดแนวทาง ในการพัฒนา ศักยภาพ ให้ครูมีความเป็นผู้นำทางวิชาการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนาการ เรียนรู้ ให้ครูสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และให้ สามารถศึกษา ค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้อง กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 (5) ให้สถานศึกษาส่งเสริมให้ ครูผู้สอนสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ มาตรา 30 ให้สถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและ พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาโดยมี ครูเป็น ผู้ปฏิบัติการวิจัย เรียกว่า ครูนักวิจัย (Teacher as Researcher) ซึ่งจะต้องมีพันธกิจ (Mission) ที่จะต้องค้นหา คำตอบเพื่อแก้ปัญหาต่อไป กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 35) ได้กำหนดแนวทางในการ ปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ดังนี้

4.1 ศึกษาวิเคราะห์วิจัย การบริหารการจัดการและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ ในภาพรวมของสถานศึกษา

4.2 ส่งเสริมให้ครูศึกษาวิเคราะห์วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรูให้แต่ละ กลุ่มสาระการเรียนรู้

4.3 ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผล งานการวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานและสถาบันอื่น จากแนวทางการปฏิบัติในการวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาดังกล่าวจึงเป็นหน้าที่ของ ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้ารับ การอบรมเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา สนับสนุนสื่อและอุปกรณ์เพื่อใช้ใ้ ในการวิจัย ให้ครูทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน จัดให้มีคู่มือ/เอกสารเพื่อประกอบ การจัดทำ วิจัยให้แก่บุคลากรในโรงเรียน และสนับสนุนให้ครู นำเสนอผลงาน การวิจัยต่อผู้มี ส่วนเกี่ยวข้อง

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อ การศึกษา ดังนี้

5.1 ศึกษาวิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการ สอนและการบริหารงานวิชาการ

5.2 ส่งเสริมให้ครู ผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนและกา พัฒนา งานด้านวิชาการ

5.3 จัดหาสื่อเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางาน ด้านวิชาการ

5.4 ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานและสถาบันอื่น

5.5 การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จากแนวปฏิบัติในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาดังกล่าว ผู้บริหารจะต้อง สำรวจความต้องการของครูในการใช้วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน การสอน จัดหาวัสดุ ประกอบหลักสูตรและสื่อ การเรียนการสอนมาบริการอำนวยความสะดวก แก่ครู ส่งเสริมให้ครูได้ มีการคิดค้นและผลิตวัสดุสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และควบคุม กำกับ ให้ครูได้ ใช้ สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ไว้หลายประการดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 25 ที่ได้กล่าวถึง หน้าที่ของรัฐว่า "รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกระดับ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะอุทยานวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอ " และมาตรา 29 คือ "ให้สถานศึกษาร่วมกับ บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ

และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดกระบวนการ เรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆรวมทั้งหาวิธี การสนับสนุนให้ มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน " กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้กำหนด แนวทาง ในการปฏิบัติในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดังนี้

6.1 สำรวจแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งใน สถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง

6.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

6.3 จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาองค์ความรู้ และประสาน ความร่วมมือสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

6.4 จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และ ประสานความร่วมมือสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่น ที่จัด การศึกษาในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

6.5 ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้ แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัด กระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น จากแนวการปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องจัดหาหนังสือให้มี ในห้องสมุดตามความต้องการของครูและนักเรียน ส่งเสริมให้มีการจัดแหล่งเรียนรู้ ทั้งในและ นอก โรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียน เรียนรู้จากแหล่ง เรียนรู้ในและนอกโรงเรียน และส่งเสริมให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอก สถานศึกษา

7. การนิเทศการศึกษา การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยพัฒนางานวิชาการเพื่อให้ เป็นไป ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาการจัดการศึกษา ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และ วิธีดำเนินการสอน การนิเทศเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ผู้บริหารใช้พัฒนางานวิชาการของ โรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการนิเทศ การศึกษา ดังนี้

7.1 จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ การเรียนการสอนภายในสถานศึกษา

7.2 ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา

7.3 ประเมินผลการจัดระบบและการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา

7.4 ติดตามประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการ นิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของสถานศึกษา

7.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่นหรือเครือข่ายการนิเทศภายในเขตพื้นที่การศึกษา จากแนวทางการปฏิบัติในการนิเทศศึกษาดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมการ นิเทศภายในแบบ กัลยาณมิตร เพื่อช่วยเหลือครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เสนอวิธีการ วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคของการนิเทศภายในโรงเรียน จัดให้มีการนิเทศโดยการมีส่วนร่วมของ ผู้เกี่ยวข้อง และส่งเสริมให้ครูนำผลงานจากการนิเทศภายในมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียน การสอน

8. การแนะแนวการศึกษา การแนะแนวการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา เป็นอย่างยิ่ง และเพื่อให้การดำเนินการแนะแนวในโรงเรียนประสบผลสำเร็จและ บรรลุผล ดังเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการแนะแนวการศึกษา ดังนี้

- 8.1 การจัดระบบการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพภายในสถานศึกษาโดย เชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน
- 8.2 ดำเนินการแนะแนวการศึกษาโดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา
- 8.3 ติดตามและประเมินผลการจัดการระบบและกระบวนการแนะแนวการศึกษา ในสถานศึกษา

8.4 ประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการแนะแนว การศึกษากับสถานศึกษาหรือเครือข่ายแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา จากแนวทางในการ ปฏิบัติการแนะแนวการศึกษาดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องอบรมให้ ความรู้เกี่ยวกับการแนะแนว ให้กับครูในโรงเรียน ส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำข้อมูลนักเรียน รายบุคคลจัดทำงบประมาณ สนับสนุนงานแนะแนว ในโรงเรียน ประสานกับหน่วยงานอื่นเพื่อ แนะแนวให้แก่ผู้เรียน และ สนับสนุนให้ครูในโรงเรียนเป็นบุคคลแห่งการแนะแนว

9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 (อ้างในสถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา แห่งชาติ, 2545 : 3) ได้กำหนดให้โรงเรียนจัดทำระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อ พัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ทั้งการประเมินคุณภาพภายใน และการ ประกันคุณภาพภายนอก ในหมวด 6 มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มี ระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วน หนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงาน ประจำปีเสนอต่อหน่วยงาน

ต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก และเพื่อให้การพัฒนาระบบ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จและบรรลุผลดังเจตนารมณ์ของ

พระราชบัญญัติ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 37) จึงได้กำหนดแนวทางใน การปฏิบัติการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้

9.1 จัดระบบโครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

9.2 กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา และตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษาหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

9.3 วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา

9.4 ดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

9.5 ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพ การศึกษา

9.6 ประสานความร่วมมือกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่นเพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

9.7 ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพ ในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จากแนวทางในการปฏิบัติ ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จัดระบบการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา วางแผนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และร่วม กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จัดทำการประกันคุณภาพภายใน

10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนเป็นสิ่งที่สถานศึกษาควรที่จะประสานให้ความร่วมมือกับสถาบัน องค์กรต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการให้ความรู้แก่คนในชุมชนอันเป็นแนวทางที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เมื่อชุมชนเข้มแข็งก็ทำให้การจัดการศึกษา ในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยความราบรื่น ก่อให้เกิดความร่วมมือทั้งทรัพยากร และงบประมาณ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้ให้ แนวปฏิบัติในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ดังนี้

10.1 การศึกษาสำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน

10.2 จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิดและเทคนิค ทักษะทางวิชาการเพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนและท้องถิ่น

10.3 การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครัวยุติกร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่ จัดการศึกษา

10.4 ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัวยุติกร ชุมชนและท้องถิ่น จากแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการดังกล่าวมา ผู้บริหาร จะต้องศึกษา และสำรวจความต้องการสนับสนุนงานวิชาการแก่ประชาชน วางแผนในการ สนับสนุนงานวิชาการ แก่ประชาชน ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทาง วิชาการของ สถานศึกษา มีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัวยุติกร ชุมชนและท้องถิ่น ตลอดจนจัดบุคลากร ในโรงเรียนให้มีหน้าที่ประสาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ ระหว่างบุคคล ครอบครัวยุติกร ชุมชนและท้องถิ่น

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น ในยุค ปัจจุบัน เป็นยุคที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศ การ ประสาน ความร่วมมือในด้านวิชาการกับสถานศึกษาอื่นทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน ได้รับความรู้ ที่กว้างขวางขึ้นเพราะการร่วมมือทางวิชาการเป็นการแบ่งปันสื่อ และองค์ความรู้ ต่างๆ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้ให้ แนวปฏิบัติในการประสานความร่วมมือในการ พัฒนา วิชาการกับสถานศึกษาอื่น ดังนี้

11.1 ประสานความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของ รัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาทั้ง บริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษา และต่างเขตพื้นที่การศึกษา

11.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่างๆ ทั้ง ภายในประเทศและต่างประเทศ จากแนวปฏิบัติในการประสานความร่วมมือในการพัฒนา วิชาการกับสถานศึกษาอื่น ดังกล่าวมาทำให้ทราบว่า ผู้บริหารจะต้องวางแผนร่วมกับผู้มีส่วน เกี่ยวข้องการประสานความร่วมมือ ในการพัฒนาวิชาการกับ สถานศึกษาอื่น สร้างเครือข่าย ความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับ องค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ แต่งตั้ง บุคลากรให้มีหน้าที่ในการประสาน ความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และ จัดระบบองค์กรให้มีความเหมาะสม ในการใช้เป็นสถานที่ประสานความร่วมมือในการพัฒนา วิชาการกับสถานศึกษาอื่น

12. การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ครอบครัว ยุติกร หน่วยงานและ สถาบันอื่น ที่จัดการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ ครอบครัวยุติกร หน่วยงาน และสถาบัน อื่นที่จัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะให้การสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง อารุง จัน ทวานิช (2546 : 20) กล่าวว่า โรงเรียนที่สมบูรณ์แบบนั้นต้องเป็นโรงเรียนที่สามารถเป็น แบบอย่างในการ ให้ความช่วยเหลือชุมชนและโรงเรียนอื่น และปัจจัยหลักแห่งการช่วยเหลือ คือ

เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน และโรงเรียนอื่นในการพัฒนาครูและบุคลากรร่วมและสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมชุมชน ส่งเสริมโรงเรียนอื่นพัฒนาการจัดการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้ให้แนวทางในการปฏิบัติในการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ดังนี้

12.1 สํารวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษา

12.2 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

12.3 จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา จากแนวทางการปฏิบัติ การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาดังกล่าว ผู้บริหาร จะต้องสํารวจและศึกษาข้อมูลรวมทั้ง ความต้องการในการสนับสนุนงานวิชาการแก่ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงานและสถาบันที่จัดการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการได้รับการ การศึกษาของบุคคลครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา จัดให้มี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคลครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบัน สังคมอื่นที่จัดการศึกษา จัดระบบภายในองค์กรให้มีความเหมาะสมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการ จัดการศึกษาของบุคคลครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาและ แต่งตั้งบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถให้มีหน้าที่ ประสานให้เกิดความร่วมมือในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคลครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการ การศึกษา

2. แนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษานอกระบบ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 15 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.: 9) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษามีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จ การศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความ ต้องการของบุคคล แต่ละกลุ่ม มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ระบุว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มี กลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ มีหลักสูตร วิธีการ จัดและระยะเวลาการเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและ

ศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และวิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐาน เพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป. : 2)

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 : 4) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่า การศึกษาที่จัดให้กับประชาชน ทุกเพศทุกวัย ไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์หรือความสนใจ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้พื้นฐาน ทักษะในการประกอบอาชีพ และทักษะที่จำเป็นสำหรับความรู้ด้านอื่น ๆ เป็นฐาน ในการดำรงชีวิต การจัดการศึกษานอกระบบ มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไข การสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของผู้เรียน

หลักการของการศึกษานอกระบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 4)

1. ความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั้งถึง เป็นธรรม และมีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน
2. การกระจายอำนาจแก่สถานศึกษาและการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

การศึกษาตามอัธยาศัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 15 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป. : 9) ให้ความหมายการศึกษาตามอัธยาศัยว่าเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยการศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือ แหล่งความรู้อื่น ๆ

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ระบุว่าการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 : 5) ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยว่า การศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากประสบการณ์การทำงาน บุคคล ครอบครัว สื่อมวลชน ชุมชน แหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน ไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานศึกษาที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้ สามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต สรุปการศึกษาตาม

อัยยาศัยเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ตามความพร้อม และศักยภาพของตนเอง การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา เป็นการเรียนรู้ ตามวิถีชีวิต ซึ่งหน่วยงานองค์กรและภาคีเครือข่ายสามารถจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการศึกษาลดชีวิตให้กับผู้เรียนได้โดยจัดหา และเตรียมแหล่งเรียนรู้ให้มีกิจกรรมหลากหลาย ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักการของการศึกษาดตามอัยยาศัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 4)

1. การเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียน ทุกกลุ่มเป้าหมาย

2. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย ทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่วนที่นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อการศึกษา

3. การจัดกรอบหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน

สรุปการศึกษาดตามอัยยาศัยเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ตามความพร้อมและศักยภาพของตนเอง การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาเป็นการเรียนรู้ ตามวิถีชีวิต ซึ่งหน่วยงานองค์กรและภาคีเครือข่ายสามารถจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการศึกษาลดชีวิตให้กับผู้เรียนได้โดยจัดหา และเตรียมแหล่งเรียนรู้ให้มีกิจกรรมหลากหลาย ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืน

นโยบายต่อเนื่อง

นโยบายด้านการศึกษานอกระบบ

1. จัดการศึกษานอกระบบตั้งแต่แรกเกิดจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 ดำเนินการให้ผู้เรียนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการสนับสนุนค่าจัดซื้อตำราเรียน ค่าจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และค่าเล่าเรียนอย่างทั่วถึง เพื่อเพิ่มโอกาส ในการรับการศึกษาที่มีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

1.2 จัดหาตำราเรียนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ ตามที่สำนักงาน กศน. ให้การรับรองคุณภาพให้ทันต่อความต้องการของผู้เรียน พร้อมทั้งจัดให้มีระบบหมุนเวียนตำราเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการใช้บริการตำราเรียนอย่างเท่าเทียมกัน

1.3 ขยายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพให้กับประชากรวัยแรงงาน ที่ไม่จบการศึกษามากบังคับและไม่อยู่ในระบบโรงเรียน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ

1.4 พัฒนาระบบฐานข้อมูลรวมของนักศึกษา กศน. ให้มีความครบถ้วน ถูกต้อง

ทันสมัย และเชื่อมโยงกันทั่วประเทศ สามารถสืบค้นและสอบถามได้ทันความต้องการเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน

1.5 จัดให้มีวิธีการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถพัฒนาทักษะเกี่ยวกับสาระและวิธีการเรียนรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การส่งเสริมการรู้หนังสือ

2.1 พัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้ไม่รู้หนังสือทั้งในระดับพื้นที่และส่วนกลางให้มีความครบถ้วนถูกต้อง ทันสมัย และเป็นระบบเดียวกัน

2.2 พัฒนาหลักสูตร สื่อ แบบเรียน เครื่องมือวัดผล และเครื่องมือการดำเนินงานสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือให้สอดคล้องกับสภาพของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

2.3 เพิ่มศักยภาพครู กศน.และภาคีเครือข่ายที่ร่วมจัด ให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้ไม่รู้หนังสืออย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

2.4 มุ่งเน้นให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือ การคงสภาพการรู้หนังสือ การพัฒนาทักษะการรู้หนังสือ และการพัฒนาทักษะด้านคอมพิวเตอร์พื้นฐานเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือ สำหรับให้ประชาชนได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาและเรียนรู้

2.5 พัฒนาระบบการประเมินผลระดับการรู้หนังสือให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ

3. การศึกษาต่อเนื่อง

3.1 มุ่งจัดการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำ ใน 5 กลุ่มอาชีพ ประกอบด้วย อาชีพเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และกลุ่มอำนวยการและอาชีพเฉพาะทางที่สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ความสามารถ เจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพและทักษะที่พัฒนาขึ้นไปใช้ประโยชน์และสร้างรายได้ได้จริง

3.2 มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยจัดกิจกรรมการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ทุกกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความสามารถในการจัดการชีวิตของตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน

3.3 มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนโดยใช้รูปแบบการฝึกอบรม การประชุมสัมมนาการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรูปแบบอื่นๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นการสร้างจิตสำนึกความเป็นประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองดี เศรษฐกิจชุมชน การอนุรักษ์พัฒนาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียน และหลักสูตรเชิงบูรณาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

4.2 ผู้แทนภาครัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยส่งเสริมให้ผู้ที่มีความสามารถในการจัดทำแผนการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้อื่นๆ และประเมินผล

4.3 ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และกิจกรรมการเรียนรู้อื่นๆ ที่หลากหลาย ตลอดจนการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เป็นนามธรรม

4.4 ส่งเสริมการพัฒนาสื่อแบบเรียน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่ออื่นๆ ประกอบหลักสูตรโดยมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐและเอกชน

4.5 ส่งเสริมการพัฒนาในรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

4.6 มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ

4.7 พัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ โดยเฉพาะหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์

5.1 เร่งรัดให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพนักเรียนคุณภาพในโรงเรียน

5.2 เร่งรัดให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพนักเรียนคุณภาพในโรงเรียน

5.3 เร่งรัดให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพนักเรียนคุณภาพในโรงเรียน

5.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพนักเรียนคุณภาพในโรงเรียน

6. พัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

6.1 จัดและพัฒนาหลักสูตร รูปแบบและกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพบริบทในพื้นที่ และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองและเสริมสร้างความสัมพันธ์ในท้องถิ่น

6.2 ส่งเสริมการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และการเทียบระดับการศึกษาเข้าสู่การศึกษาระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.3 ให้นำหน่วยงานและสถานศึกษาจัดให้มีมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่บุคลากรและนักศึกษา กศน.ตลอดจนผู้มาใช้บริการอย่างทั่วถึง

7. การศึกษาทางไกล

7.1 พัฒนาการจัดการศึกษาทางไกล ทั้งระบบการให้บริการ ระบบการเรียนการสอน ระบบการวัดผลและประเมินผลการเรียน ทั้งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาต่อเนื่องโดยบูรณาการการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายมาเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาทางไกลให้มีคุณภาพ

7.2 พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความพร้อมในการจัดและให้บริการการศึกษาทางไกลเพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ

7.3 ขยายกลุ่มเป้าหมายภาคีเครือข่ายผู้ให้บริการ และผู้รับบริการให้มากขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ

นโยบายด้านการศึกษาด้านอภยาศัย

1. การส่งเสริมการอ่าน

1.1 พัฒนาระดับความสามารถในการอ่านของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายให้ได้ระดับอ่านคล่อง เขียนคล่อง และอ่านเชิงคิดวิเคราะห์พื้นฐาน โดยผ่านกระบวนการปฏิรูปการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

1.2 พัฒนาคนไทยให้มีนิสัยรักการอ่าน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ โดยปลูกฝังและสร้างเจตคติให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอ่าน ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วม และกำหนดมาตรการจูงใจเครือข่ายส่งเสริมการอ่าน

1.3 ส่งเสริมให้มีการสร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน ให้เกิดขึ้นในสังคมไทยโดยสนับสนุนการพัฒนาแหล่งการอ่านให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง และหลากหลาย รวมทั้งมีความพร้อมในด้านสื่ออุปกรณ์ที่สนับสนุนการอ่าน และการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านที่หลากหลาย โดยเฉพาะงานมหกรรมรักการอ่านในส่วนภูมิภาค

1.4 ส่งเสริม และสนับสนุนการสร้างเครือข่ายส่งเสริมการอ่านโดยจัดให้มีอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านในทุกตำบล

1.5 ส่งเสริมให้มี “นครแห่งการอ่าน” ในจังหวัดที่มีความพร้อมเพื่อสร้างเสริมบทบาทของการส่งเสริมการอ่าน

2. ห้องสมุดประชาชน

2.1 มุ่งเน้นพัฒนาห้องสมุดประชาชนทุกแห่งให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนเป็นแหล่งค้นคว้าและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาอาชีพเพื่อการมีงานทำและสร้างรายได้อย่างยั่งยืน และการสร้างความพร้อมให้กับประชาชนในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

2.2 จัดตั้งห้องสมุดประชาชนในอำเภอที่ยังไม่มีห้องสมุดประชาชน เพื่อจัดบริการให้กับประชาชนอย่างครอบคลุมและทั่วถึง โดยเน้นการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน

2.3 จัดหาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อเชื่อมโยงกับแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ สำหรับให้บริการในห้องสมุดประชาชน

2.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกห้องสมุด เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน และพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ด้วยตนเองของประชาชน เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการปฏิบัติ

2.5 จัดหน่วยบริการเคลื่อนที่พร้อมอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ที่หลากหลายออกให้บริการประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง สม่่าเสมอเพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้และการพัฒนาอาชีพของประชาชนและชุมชน

2.6 พัฒนาศักยภาพบุคลากร ที่รับผิดชอบการบริการของห้องสมุดประชาชน ให้มีความรู้ ความสามารถในการให้บริการสนับสนุนการดำเนินงานห้องสมุด

2.7 แสวงหาภาคีเครือข่ายเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานห้องสมุดประชาชน

3. วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา

3.1 พัฒนาและจัดทำนิตยสาร มหกรรมวิทยาศาสตร์สัญจร และจัดกิจกรรมที่เน้นการเสริมสร้างทักษะและกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ปลูกจิตสำนึกทางด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม กระตุ้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ และสร้างแรงบันดาลใจให้ประชาชนนำความรู้ ทักษะ และกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการพัฒนาชีวิต พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

3.2 เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชนโดยเน้นวิทยาศาสตร์ชุมชนให้ผู้รับบริการสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพ สิ่งแวดล้อม การป้องกันภัยพิบัติจากธรรมชาติ และการดำรงชีวิตประจำวัน ของประชาชนในพื้นที่

3.3 ส่งเสริม สนับสนุน ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศให้ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์แก่ผู้รับบริการ

3.4 ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และกิจกรรมด้านวิทยาศาสตร์ให้มีรูปแบบและเนื้อหาที่หลากหลาย สามารถปลูกฝังให้ผู้รับบริการมีเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมด้านวิทยาศาสตร์เชิงบูรณาการ เพื่อเป็นฐานสู่การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

3.6 พัฒนาศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงวิชาการแหล่งจุดประกายการพัฒนาอาชีพ และแหล่งท่องเที่ยวประจำท้องถิ่น

นโยบายด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน

1. พัฒนา กศน.ตำบล/แขวง ให้เป็นศูนย์กลางการสร้างโอกาสและกระจายโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนในชุมชน

1.1 จัดหาครุภัณฑ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เหมาะสมกับ กศน.ตำบล/แขวง ให้ครบทุกแห่ง เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชนได้ทันเวลา

1.2 จัดหาหนังสือและสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี ที่มีคุณภาพในรูปแบบและสาระที่หลากหลาย ทันสมัย ประชาชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและครอบครัว การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาชุมชน และการสร้างความบันเทิง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและความสุขในชีวิตให้กับประชาชนในชุมชน

1.3 จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเชิงรุกที่หลากหลาย ทันสมัย สร้างสรรค์ ต่อเนื่อง และตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชน โดยจัดให้มีการจัดการศึกษาผ่านทีวีสาธารณะ การฝึกอาชีพ การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การป้องกันภัยพิบัติ การศึกษาการดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างกระบวนการประชาธิปไตย การเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และความจำเป็นเร่งด่วนต่างๆ ของแต่ละชุมชน

1.4 เร่งรัดให้ กศน.ตำบล/แขวง จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และส่งเสริมให้มีกลุ่มส่งเสริมการอ่านเพื่อพัฒนาเป็นชุมชนรักการอ่าน โดยใช้อาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน เป็นกลไกในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในรูปแบบต่างๆ ในชุมชน โดยดำเนินงาน เป็นทีมร่วมกับครู กศน.ตำบล/แขวง

1.5 พัฒนาระบบฐานข้อมูลสภาพการรู้หนังสือและความต้องการทางการศึกษา และการเรียนรู้ของประชากรวัยแรงงานและผู้สูงอายุ ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ครอบคลุมถูกต้อง ทันสมัยและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ สามารถสืบค้นได้ทันความต้องการ เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว

1.6 ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย กศน.ตำบล/แขวง เพื่อการประสานเชื่อมโยง และส่งต่อผู้เรียนให้ได้รับบริการทางการศึกษาที่สนองต่อความต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

1.7 พัฒนาระบบการติดตามประเมินผล กศน.ตำบล/แขวง อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน กศน.ตำบล/แขวง และจัดให้มีการรายงานต่อสาธารณะ รวมทั้งนำผลมาพัฒนาการดำเนินงาน กศน.ตำบล/แขวง อย่างต่อเนื่อง

1.8 กำกับและติดตามให้ กศน.ตำบล/แขวง ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินงาน กศน.ตำบล/แขวง

2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่าย ในการจัดส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตและการจัดการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำอย่างยั่งยืน ให้ครอบคลุมพื้นที่ทุกระดับ

2.1 พัฒนาระบบฐานข้อมูลภาคีเครือข่ายทุกระดับ โดยจำแนกตามระดับความพร้อมในการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ให้ดำเนินการจัดทำระบบฐานข้อมูลให้มีความถูกต้อง ทันสมัย และสามารถเชื่อมโยงกันได้ ทั่วประเทศ เพื่อประโยชน์ในการให้การส่งเสริมและสนับสนุนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพ และระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของภาคีเครือข่าย

2.2 พัฒนาบุคลากรภาคีเครือข่ายให้มีศักยภาพในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำอย่างมีคุณภาพ

2.3 ให้นำหน่วยงานและสถานศึกษา ประสานการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และภารกิจเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในการเป็นกลไกสำคัญเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

3. อาสาสมัคร กศน.

3.1 ส่งเสริมให้ผู้มีจิตอาสา ตลอดจนผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และข้าราชการบำนาญ เข้ามาเป็นอาสาสมัคร กศน. โดยเข้ามาเป็นบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน เป็นผู้สื่อสารข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนและนำเสนอความต้องการการเรียนรู้และการพัฒนาชุมชน โดยทำงานเป็นที่ร่วมกับครูในสังกัด สำนักงาน กศน.

3.2 ส่งเสริมให้อาสาสมัคร กศน. ได้รับการพัฒนาสมรรถนะให้เป็นผู้จัดและผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีคุณภาพ

3.3 เสริมสร้างขวัญและกำลังใจในรูปแบบต่างๆ แก่อาสาสมัคร กศน. เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของตนเอง และเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการจัดและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

3.4 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในชุมชน

3.4.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนโดยใช้ กศน.ตำบล/แขวง ที่ดำเนินการอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.4.2 ส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนโดยการจัดทำแผนชุมชน จัดเวทีชาวบ้าน การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม เพื่อนำความรู้ไปแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชน

3.4.3 ส่งเสริมให้มีการบูรณาการความรู้ในชุมชนให้เชื่อมโยงกับหลักสูตร ต่างๆ ของ กศน. โดยคำนึงถึงการประกอบอาชีพและการมีงานทำของผู้เรียนที่แท้จริงเพื่อ ประโยชน์ในการมีงานทำและการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์

3.4.4 ส่งเสริมให้มีขยายและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ชุมชนในการถ่ายทอด องค์ความรู้ โดยให้มีการจัดทำและเผยแพร่สื่อเพื่อการชำระรักษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ใน ชุมชน

3.4.5 พัฒนาศักยภาพและส่งเสริมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญองค์ ความรู้ด้านต่างๆ เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน

4. นโยบายด้านการสนับสนุนโครงการพิเศษ

4.1 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

4.1.1 ส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อ สนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หรือโครงการอันเกี่ยวเนื่องจากพระราชวงศ์อย่าง มีคุณภาพและเกิดผลโดยตรง กับกลุ่มเป้าหมาย

4.1.2 จัดทำฐานข้อมูลโครงการและกิจกรรมของ กศน.ที่สนองงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

4.1.3 โครงการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงชายแดนของ ศฝช.ทุกแห่ง เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาบุคลากร และการเผยแพร่ความรู้ด้านเกษตรธรรมชาติ โดยความ ร่วมมือระหว่าง สำนักงาน กศน.กับ มูลนิธิ MOA ไทย และ MOA International มุ่งจัดและ พัฒนาการศึกษาอาชีพ กระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับบริบท ของชุมชนชายแดน โดยเน้นเรื่องเกษตรธรรมชาติ ให้แก่ประชาชนตามแนวชายแดน และพัฒนา ศฝช.ให้เป็นศูนย์สาธิตการประกอบอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบการจัดการกิจกรรมตามแนว พระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การประกอบอาชีพสำหรับประชาชนตามแนวชายแดน

4.2 จัดระบบเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้อาชีพ ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเชื่อมโยงกับ กศน.ตำบล/แขวง ในพื้นที่

4.3 การส่งเสริมและจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

4.3.1 ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยให้กับกลุ่มเป้าหมายพิเศษ ได้แก่ ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ไร้สัญชาติ เด็กและ เยาวชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน เด็กด้อยโอกาส คนเร่ร่อน คนไทยในต่างประเทศ

4.3.2 จัดและส่งเสริมการเรียนรู้และใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์

4.3.3 พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ให้มีความพร้อมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

4.3.4 พัฒนาหลักสูตร รูปแบบการจัดกิจกรรม ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายพิเศษแต่ละกลุ่ม

4.3.5 ศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

4.3.6 พัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในการปฏิบัติงานของครูที่รับผิดชอบกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

นโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

1 พัฒนาสถานีวิทยุศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการออกอากาศ ให้กลุ่มเป้าหมายสามารถใช้เป็นช่องทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยขยายการรับฟังให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

2 พัฒนาสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการออกอากาศ ให้กลุ่มเป้าหมายสามารถใช้เป็นช่องทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยรวมสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) และสถานี Teacher TV เพื่อเพิ่มช่องทางให้สามารถรับชม ได้ทั้งระบบ C – Band และ Ku – Band พร้อมทั้งจะรองรับการพัฒนาเป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสาธารณะ (Free ETV)

3. พัฒนารายการวิทยุเพื่อการศึกษา ให้เชื่อมโยงและตอบสนองต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนและกระจายโอกาสทางการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ทั่วประเทศ

4. พัฒนารายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ให้เชื่อมโยงและตอบสนองต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนและกระจายโอกาสทางการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ทั่วประเทศ

5. เสริมสร้างโอกาสให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายมีทางเลือกในการเรียนรู้ ที่หลากหลายและมีคุณภาพโดยจัดให้มีการผลิตรายการพัฒนาอาชีพเพื่อการมีงานทำทางสถานีวิทยุศึกษา สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) และสถานีวิทยุโทรทัศน์สาธารณะ

6. ผลิตและเผยแพร่สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายทั่วไปและกลุ่มเป้าหมายเพื่อคนพิการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกล การศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาทางเลือก

7. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาและภาคีเครือข่ายให้สามารถผลิตเผยแพร่ และใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. พัฒนาระบบการให้บริการสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้ได้หลายช่องทาง ทั้งทางอินเทอร์เน็ต และรูปแบบอื่น ๆ เช่น DVD, CD, VCD และ MP3 เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถใช้บริการได้ตามความต้องการ

9. สำรวจ วิจัย และติดตามประเมินผลด้านสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

6. นโยบายด้านการบริหารจัดการ

6.1 การพัฒนาบุคลากร

5.1.1 พัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีสมรรถนะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งก่อนและระหว่าง การดำรงตำแหน่งเพื่อให้สามารถปฏิบัติงาน และบริหารจัดการการดำเนินงานของหน่วยงานและสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเป็นมืออาชีพ

5.1.2 พัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน และมีความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนให้เป็นศูนย์กลางในการฝึกและสร้างอาชีพที่มั่นคงให้กับประชาชนและชุมชนพร้อมที่จะแข่งขันในเวทีอาเซียนและเวทีสากล

5.1.3 พัฒนาหัวหน้า กศน. ตำบล/แขวงให้มีสมรรถนะสูงขึ้นไปในการบริหารจัดการ กศน. ตำบล/แขวง และการปฏิบัติงานตามบทบาทภารกิจอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการเป็นนักจัดการความรู้และผู้อำนวยการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

5.1.4 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการ กศน. ตำบล/แขวง เพื่อการมีส่วนร่วมในการบริหารการดำเนินงานตามบทบาทภารกิจของ กศน. ตำบล/แขวง อย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.5 พัฒนาอาสาสมัคร กศน. ตำบล/แขวง ให้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน. ตำบล/แขวงที่มีคุณภาพ

5.1.6 เสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคลากร รวมทั้งภาคีเครือข่ายในทุกระดับเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน โดยจัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร และภาคีเครือข่ายในรูปแบบที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง เช่น มหกรรมกีฬา กศน. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานในรูปแบบต่างๆ

5.1.7 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนานวัตกรรมสำหรับการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร

5.1.8 ส่งเสริมให้บุคลากรในสังกัดพัฒนาตนเองเพื่อเลื่อนตำแหน่ง หรือเลื่อนวิทยฐานะโดยเน้นการประเมินวิทยฐานะเชิงประจักษ์

5.2 การกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมิน และรายงานผล

5.2.1 สร้างกลไกการกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมิน และรายงานผลการดำเนินงานการศึกษา นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้เชื่อมโยงกับหน่วยงานสถานศึกษา และภาคีเครือข่ายทั้งระบบ

5.2.2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และสื่ออื่นๆ ที่เหมาะสม เพื่อการกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 โครงสร้างพื้นฐานและอัตรากำลัง

5.3.1 จัดทำแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและดำเนินการปรับปรุงสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ให้มีความพร้อมในการจัดการศึกษา

5.3.2 ระดมทรัพยากรจากชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้มีความพร้อมสำหรับจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชน

5.3.3 แสวงหาภาคีเครือข่ายในท้องถิ่นเพื่อมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5.3.4 เร่งผลักดันให้มีการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการศึกษาตลอดชีวิต

5.3.5 บริหารอัตรากำลังที่มีอยู่ทั้งในส่วนที่เป็นข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้าง ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงาน

5.4 การพัฒนาองค์ความรู้และฐานข้อมูล

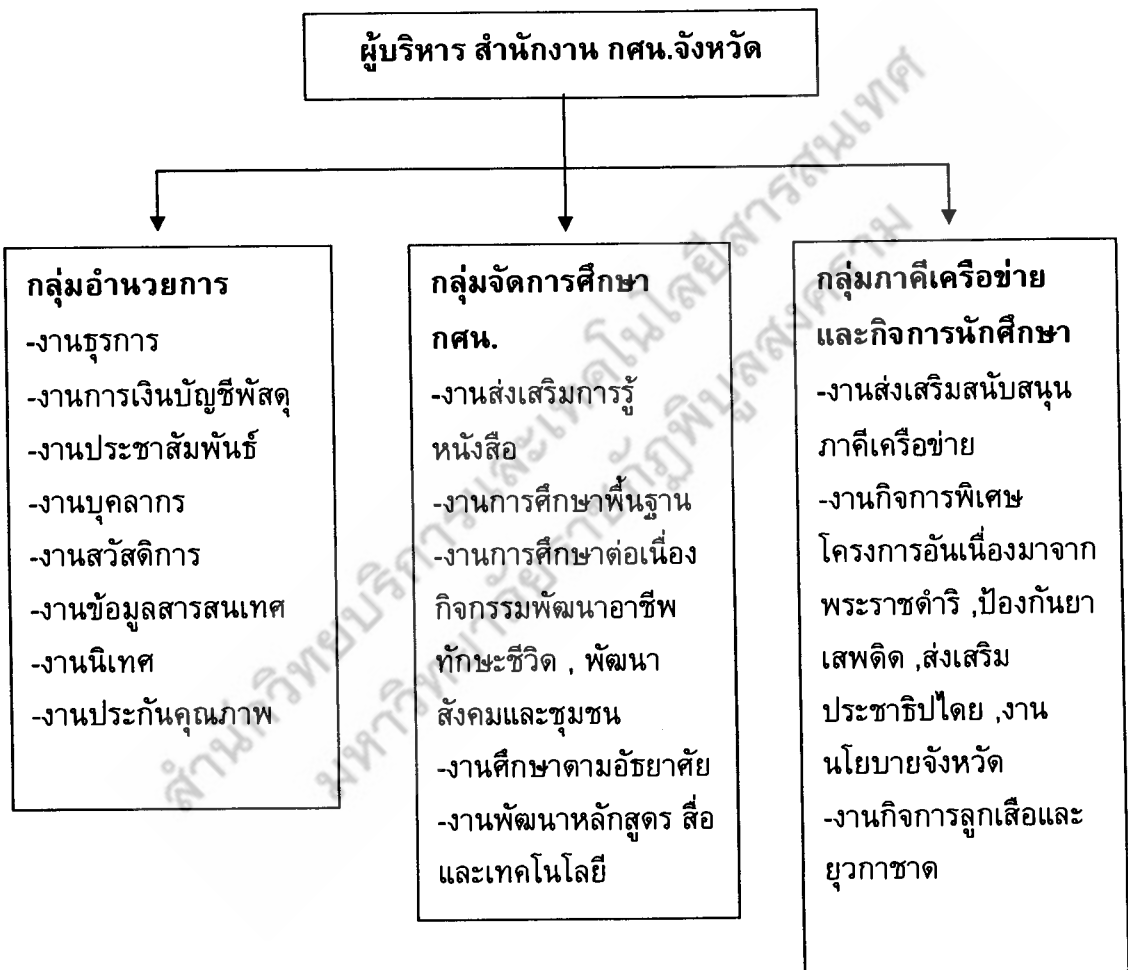
5.4.1 วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการใช้การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

5.4.2 ส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้ในหน่วยงานและสถานศึกษาทุกระดับ รวมทั้งการศึกษาวิจัยเพื่อสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและชุมชนพร้อมทั้งพัฒนาขีดความสามารถเชิงการแข่งขันของหน่วยงานและสถานศึกษาทั้งในระดับอาเซียนและระดับสากล

5.4.3 พัฒนาระบบฐานข้อมูลให้มีความครบถ้วน ถูกต้อง ทันสมัย และเชื่อมโยงกันทั่วประเทศอย่างเป็นระบบเพื่อให้หน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหาร และจัดบริการการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างมีประสิทธิภาพ

5.4.4 สนับสนุนให้มีการประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ใหม่ ของ กศน. ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำ เพื่อสร้าง กระแสให้ประชาชนและทุกภาคส่วนของสังคมเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมของ กศน.ทั้งในฐานะผู้รับบริการ ผู้จัด ผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของ กศน.

โครงสร้างสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดพิษณุโลก

ภาพ 1 โครงสร้างสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก

นโยบายและจุดเน้นการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก

ภารกิจ

เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

นโยบายและจุดเน้นการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก

ภารกิจ

เป็นหน่วยงานราชการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. จัดทำยุทธศาสตร์ เป้าหมายและแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัด ให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษาชาติ แผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน
2. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. วิเคราะห์ จัดตั้ง จัดสรร เงินงบประมาณให้แก่สถานศึกษาและภาคีเครือข่ายที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
4. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย
5. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษานอกระบบ ตามที่กฎหมายกำหนด
6. ส่งเสริมสนับสนุนการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และการเทียบระดับการศึกษา
7. ส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตร สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกับสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย
8. ระดมทรัพยากรด้านต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลเพื่อมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
9. ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย และพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
10. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และภาคีเครือข่าย
11. ส่งเสริม สนับสนุนติดตามและรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ งานนโยบายพิเศษของรัฐบาล และงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ
12. กำกับ ดูแล นิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย
13. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

พันธกิจ

1. จัดและส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีคุณภาพ เพื่อยกระดับการศึกษา สมรรถนะในการเรียนรู้และการแก้ปัญหา พัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิตและสังคม และเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ของประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของภาคีเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อผนึกกำลังในการพัฒนาคุณภาพประชากร
3. พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา และส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และการพัฒนาทักษะการเรียนรู้เพื่อให้รู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
4. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน โดยการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของคนในชุมชนส่งเสริมบทบาทของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ
5. พัฒนาระบบการบริหารจัดการให้สามารถดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการศึกษาดลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์

1. คนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีคุณภาพ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม
2. ประชากรวัยแรงงานมีระดับการศึกษาและคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น และมีอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวอย่างยั่งยืน บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์
3. ชุมชนมีฐานอาชีพที่กว้างและหลากหลาย สามารถพัฒนาไปสู่ระดับวิสาหกิจชุมชนที่มีความสามารถเชิงการแข่งขัน มีความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความเข้มแข็งของชุมชน (OTOP Mini MBA)
4. ประชาชนมีเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการเรียนรู้ แก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมอย่างสร้างสรรค์
5. ประชาชนมีความรู้และทักษะด้านภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษากลุ่มประเทศอาเซียน รวมทั้งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิภาคและความเป็นประชาคมอาเซียน

6. องค์กรภาคส่วนต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศอาเซียนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง

7. หน่วยงานและสถานศึกษาพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายและประชาชนทั่วไปอย่างทั่วถึง

8. หน่วยงานและสถานศึกษานำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีคุณภาพมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9. ชุมชนได้รับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ มีกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนโดยใช้รูปแบบการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมี กศน. ตำบลและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต่างๆ เป็นกลไกส่งเสริมการเรียนรู้

10. หน่วยงานและสถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ นโยบาย จุดเน้น และยุทธศาสตร์ทั้งระดับจังหวัด ระดับกระทรวง และระดับประเทศนั้น ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ มีมุมมองที่กว้างไกลในการนำนโยบายทุกระดับสู่การปฏิบัติที่สำคัญจะต้องมีความกล้าในการตัดสินใจ และใช้การบริหารเชิงกลยุทธ์ และยึดหลักการ มีส่วนร่วมของเพื่อนร่วมงาน โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางในการบริหารไว้ ดังนี้

1. วิสัยทัศน์การบริหาร “ยึดมั่นในหลักการ ทำงานโปร่งใส ใส่ใจในผู้คน อุทิศตนมีส่วนร่วม ”

2. ใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีการวิเคราะห์งาน (SWOT Analysis) กำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ เป้าประสงค์ และตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ประเมินผลงานในการบริหาร ทุกกิจกรรม

3. มุ่งให้บุคลากรในองค์กรเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และส่งเสริมให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้หรือองค์กรที่มีชีวิตตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลก ไร้พรมแดน (Globalizations)

4. ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคน มุ่งมั่น อุทิศตน อุทิศเวลา คำนิ้งถึงผลลัพธ์ของงานเป็นที่ตั้ง

3. แนวความคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

จากการศึกษาตามแนวความคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีและเป็นสิ่งจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นำทางการศึกษาในการที่จะนำไปปรับปรุงพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านความเป็นผู้นำ 3) ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร 4) ด้านคุณธรรม

และ 5)ด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น

ชาญชัย อาจิณสมจาร (2550 : 38) ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาว่า คือการทำงานร่วมกัน การช่วยให้ตระหนักในเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการศึกษา การให้บริการแก่สังคมการเข้าไปเกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่น ครูนักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชนและให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคคล เหล่านี้ การใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด

รุ่งชัชดาพร เคหะชาติ (2550 : 32) ได้กำหนด บทบาทการจัดการศึกษาที่ผู้บริหาร ต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้น บทบาทที่สำคัญของผู้บริหาร ไว้ 17 ประการดังนี้ บทบาท ผู้กำหนดทิศทาง (Direction Setter) หมายถึงเป็นผู้กำหนดนโยบาย การดำเนินงานของ สถานศึกษา เพื่อเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา บทบาทผู้กระตุ้นความเป็นผู้นำ (Leader Catalyst) หมายถึงการเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีอิทธิพลและให้ คนอื่นคล้อยตาม บทบาทเป็นนักวางแผน(Planner) เป็นผู้วางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งงานในสถานศึกษา บทบาทเป็นผู้ตัดสินใจ (Decision Maker) เป็นผู้ตัดสินใจสั่งการการ บริหารงานในสถานศึกษา บทบาทเป็นนักจัดองค์การ (Organizer) เป็นผู้กำหนดโครงสร้างการ บริหารงานในสถานศึกษา บทบาทเป็นผู้จัดการเปลี่ยนแปลง (Change Manager) เป็นผู้นำการ เปลี่ยนแปลงการจูงใจในการเปลี่ยนแปลง บทบาทเป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) เป็นผู้ ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในสถานศึกษา บทบาทเป็นผู้สื่อสาร (Communicator) เป็นผู้ที่ บุคลากรในสถานศึกษาติดต่อและประสานความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและ ภายนอกสถานศึกษา บทบาทเป็นผู้แก้ความขัดแย้ง (Conflict Manager) เป็นผู้คอยแก้ปัญหา ความขัดแย้งระหว่างบุคคลและกลุ่มภายในสถานศึกษา บทบาทเป็นผู้แก้ปัญหา (Problem Manager) เป็นผู้นำในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสถานศึกษา บทบาทเป็นผู้จัดระบบงาน (System Manager) เป็นผู้นำในการจัดระบบงานและพัฒนาสถานศึกษา บทบาทเป็นผู้บริหาร การเรียนการสอน (Instruction Manager) เป็นผู้นำทางด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอน และการบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา บทบาทเป็นผู้บริหารบุคคล (Personnel Manager) เป็นผู้สรรหา คัดเลือก รักษาและพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา บทบาทเป็นผู้บริหารทรัพยากร (Resource Manager) เป็นผู้นำทรัพยากรทั้งทรัพย์สินและบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์และมี ประสิทธิภาพสูง บทบาทเป็นผู้ประเมินผล (Appraiser) เป็นผู้ประเมินผลการทำงาน และ โครงการต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นประธานในพิธี (Ceremonial Head) เป็นผู้นำทางด้านการ จัดงานและพิธีการต่าง ๆ ของหน่วยงาน ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชน (Public Relater) เป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงาน ภายนอก การประชาสัมพันธ์ การติดต่อประสานงาน รวมทั้งการให้บริการแก่หน่วยงานอื่น ๆ

3.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความเป็นผู้นำ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีผู้ให้ความหมาย

ของความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ และคุณลักษณะของผู้บริหาร ดังต่อไปนี้

ทิพาวดี เมฆสวรรค์ (2544 : 50) ได้รายงานการวิจัยเพื่อศึกษาแบบประเมินผู้บริหาร พื้นฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้นำในภาครัฐสามารถสรุปได้ คือ คุณลักษณะส่วนบุคคลที่สำคัญสำหรับผู้นำคือ ความมีวุฒิภาวะความยืดหยุ่น ความเป็นผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ความมั่นใจในตนเอง และนอกจากนี้ในส่วนของพฤติกรรมผู้นำแนวใหม่ยังพบว่าการมองการณ์ไกล การสร้างความไว้วางใจ การสร้างทีมงานการเพิ่มอำนาจปฏิบัติ การเป็นแบบอย่างที่ดี การรับผิดชอบและความคิดสร้างสรรค์สิ่งเหล่านี้ เป็นสิ่งที่พึงมีอยู่ในตัวผู้นำเพื่อเป็นการแสดงออกถึงภาวะผู้นำ จากทัศนะของบุคคลต่าง ๆ ได้แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำ จำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคคลในการแสดงบทบาทเพื่อให้บุคคลปฏิบัติให้ได้ผลตามเจตนารมณ์ของผู้นำได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับคุณลักษณะและความสามารถในการแสดงบทบาทต่อผู้อื่นโดยผู้นำสามารถเลือก แนวทางการแสดงถึงภาวะผู้นำมาใช้ตามสภาพการณ์และความเหมาะสมของงาน บุคลากรและลักษณะขององค์การ และภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่ต้องมีอยู่ในตัวผู้นำเป็นพิเศษเพราะภาวะผู้จะเป็นเสมือนตัวเชื่อมโยงการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพอันดี

สรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง แบบอย่างแห่งพฤติกรรมหรือสิ่งที่ปรากฏให้เห็นและชี้หรือแสดงถึงความดีหรือลักษณะประจำของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะ ความสามารถในการชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตามได้ มีความเด็ดขาดเมื่อตัดสินใจและตัดสินใจได้แม่นยำ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ไม่หุเบาเชื่อหรือกระทำตามคายุแห่โดยไม่ได้สืบสวนข้อเท็จจริง กล้าแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน้าผู้อื่นทุกโอกาส สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้

3.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านวิชาการ

ความสำคัญต่อโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน แต่งานบริหารงานวิชาการถือเป็นงานหลัก ส่วนอีก 3 งานนั้น ถือเป็นงานสนับสนุนแต่หลักการในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารนั้น ต้องให้ความสำคัญกับงานทั้ง 4 งานอย่างเต็มความสามารถ แต่งานบริหารงานวิชาการต้องถือเป็นงานให้ความสำคัญเป็นพิเศษขึ้นไปอีกขั้นหนึ่ง เพราะงานบริหารงานวิชาการเป็นเป้าประสงค์ในการพัฒนาคน เพราะคนถือเป็นสัญลักษณ์บ่งชี้ความเป็นชาติที่พัฒนาแล้วหรือยังไม่ได้พัฒนาที่วัดกันที่ทรัพยากรบุคคลคือคนนั่นเอง ซึ่งหน้าที่ความรับผิดชอบหลักในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย งานบริหารงาน วิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและ การมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการสามารถพัฒนา

หลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งวัดปัจจัย เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสนใจและตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ รู้จักปรับปรุงตนเองให้รู้และเข้าใจงาน วิชาการ (สาวิมล อภัยรัตน์, 2544 : 18) งานบริหารงานวิชาการมีขอบข่ายและภารกิจ (โรงเรียนบ้านแบร่อ, 2552 : 13) ประกอบด้วย งานพัฒนาหลักสูตร งานพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีการศึกษา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 : 2) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการว่า หมายถึง เป็นการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ให้ได้ผลดีและมีคุณภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน จากความหมายของนักการศึกษาที่กล่าวมาอาจสรุปความหมายของงานวิชาการ การบริหารกิจกรรมทุกอย่างทางด้านวิชาการ ในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน มีคุณภาพ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของสถานศึกษา

ความสำคัญของงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่มีความสำคัญยิ่ง เป็นงานหัวใจหลักของสถานศึกษา โรงเรียนจะมีคุณภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับงานวิชาการเป็นสำคัญ ส่วนงานอื่นๆ เป็นงานส่งเสริมการบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพ และช่วยอำนวยความสะดวกแก่งานวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 : 33) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ ดังนี้ งานวิชาการเป็นงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เจตคติและค่านิยมให้ผู้เรียนเป็น คนเก่ง คนดี และมีความสุขในการ ดำรงชีวิตตลอดจนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม เป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีงาน วิชาการมากปริมาณงานด้านอื่นๆ ย่อมมีมากตามไปด้วย การจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน ไม่ว่าจะ เป็นในรูปของงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์จะจัดให้ตามสัดส่วนของปริมาณงานวิชาการของ โรงเรียน โรงเรียน จะได้รับการจัดสรรงบประมาณมากน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณงานของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปริมาณงานด้านวิชาการ เป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน การพิจารณาคุณภาพของโรงเรียนต้องอาศัยงานทางด้านวิชาการของโรงเรียน โดยพิจารณาวิธีการและผลผลิตของ

ระบบงาน วิชาการ อันได้แก่ วิธีการสอนของครู การบริหารงานวิชาการ ผลสำเร็จของครู ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการ กระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือกัน ในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้จักวางแผน การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน การควบคุมบังคับบัญชา การวินิจฉัยสั่งการ การมอบหมายงานให้ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติงานวิชาการบรรลุ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญของงานวิชาการดังกล่าวมาอาจสรุปได้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน เป็นตัวกำหนดปริมาณงานของสถานศึกษา การจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน คุณภาพของโรงเรียน และเครื่องชี้วัดความสำเร็จ ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำน้องครุ

ขอบข่ายงานวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32) ได้กำหนดออกเป็น 12 งาน ดังนี้ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทยพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำ สารของหลักสูตรที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษางานวิชาการที่ผู้บริหารต้องจัดทำได้แก่ การวางแผนงานวิชาการ การบริหารงาน วิชาการ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ การวัดและประเมินผล การเรียน งานทะเบียนนักเรียน ไม่ว่ากิจกรรมใดที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอน และทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพถือว่างานนั้น เป็นงานในขอบเขตหน้าที่ของผู้บริหารในด้านวิชาการ ขอบข่ายของงานวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ ดังนี้ ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 สารแกนกลาง กระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสถานภาพปัญหาและความต้องการของ สังคม ชุมชนและท้องถิ่น และประเมินสถานะภาพสถานศึกษาเพื่อกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้ง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆที่กำหนดให้มีในหลักสูตร สถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยายาม บูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการการใช้ หลักสูตรให้เหมาะสม นิเทศ

การใช้หลักสูตร ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร และ ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

จากแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าวมาจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารจะต้อง สนับสนุนให้ครูมีความรู้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จัดหาคู่มือ แนวการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามา บริการแก่ครู ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของโรงเรียนเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ของโรงเรียน ประเมินการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง นิเทศการใช้หลักสูตร ติดตามและประเมินผลการใช้ หลักสูตรและนำผลการประเมินมาพัฒนา หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และดำเนินงานตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34) ได้กล่าวถึงแนวการปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้ ส่งเสริมให้ ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระ และ หน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา การเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง การส่งเสริมให้รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสาน ความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่พึงประสงค์ที่ สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น มามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆโดยเน้นการนิเทศ ที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ร่วมกันหรือแบบอื่นๆ ตามความเหมาะสม และส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม จากแนวปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวมาจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารจะต้องวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับครู ควบคุม กำกับให้การ จัด ตารางสอนของครูเป็นไปตามความเหมาะสมของครู มีการจัดเตรียมการสอนและบันทึกการสอนที่ เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนทำโครงการและใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน การวัดผล การประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การวัดผลและประเมินผล เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมทางวิชาการที่จะทำให้ทราบว่าการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด มีปัญหา มีอุปสรรค มีข้อบกพร่อง และ มีข้อจำกัดในเรื่องใดอย่างไร อันจะเป็นแนวทางไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ ดียิ่งขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 35) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในด้าน การวัดผล และ ประเมินผล ดังนี้ กำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของ สถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน โดยให้ สอดคล้อง กับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอนโดยเน้น การประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติ และผลงาน จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียน จากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่น ๆ ตาม แนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน จาก แนวทางในการปฏิบัติในด้านการวัดผลประเมินผล ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร จะต้อง ดำเนินการวางแผนและกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผลร่วมกับครู และฝ่าย วิชาการ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครูเกี่ยวกับ การวัดผลและประเมินผลให้เป็นไปตามแนวทางของ หลักสูตร วัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง จัดประชุมอบรมเพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถ ใน การสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล และควบคุมติดตามการประเมินผลและนำผลการ ประเมิน มาพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความสำคัญและความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติการใน สถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูจะต้อง มีความรู้เรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สุกัน เทียนทอง (2546 : 29) ได้กล่าวถึง การวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาว่าการวิจัยเพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษามีขอบเขตอยู่ที่การแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ และ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดแนวทางในการพัฒนา ศักยภาพ ให้ครูมีความเป็นผู้นำ ทางวิชาการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการ เรียนรู้ ให้ครูสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และให้สามารถศึกษา ค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้อย่าง สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้อง กับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 (5) ให้สถานศึกษาส่งเสริมให้ ครูผู้สอนสามารถใช้การวิจัยเป็น ส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ มาตรา 30 ให้สถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและ พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยมี ครูเป็น ผู้ปฏิบัติการวิจัยเรียกว่า ครูนักวิจัย (Teacher as Researcher) ซึ่งจะต้องมี พันธกิจ (Mission) ที่จะต้องค้นหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหาต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 35) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพ การศึกษา ดังนี้ ศึกษาวิเคราะห์วิจัย การบริหารการจัดการและการพัฒนาคุณภาพงาน วิชาการ ในภาพรวมของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูศึกษาวิเคราะห์วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการ เรียนรู้ให้แก่ละ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจน การเผยแพร่ผล งานการวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับ สถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ

เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 28) ได้กล่าวถึงสื่อการสอนว่า เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ นักเรียนเกิดความสนใจ และเกิด การเรียนรู้ในบทเรียนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา ดังนี้ ศึกษาวิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการ ส่งเสริมให้ครู ผลิต พัฒนา สื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนางาน จัดหาสื่อเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการ เรียนการสอน และการพัฒนางาน ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับ สถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น การประเมินผลการพัฒนาการ ใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ไว้หลายประการดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 25 ที่ได้กล่าวถึง หน้าที่ของรัฐว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่ง เรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะอุทยานวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและ แหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอ “ และมาตรา 29 คือ “ให้สถานศึกษาร่วมกับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจั ดกระบวนการ เรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆรวมทั้งหาวิธี การสนับสนุนให้มี การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน”

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้กำหนด แนวทางในการปฏิบัติในการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ดังนี้ สำรวจแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งใน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง จัดทำเอกสารเผยแพร่ แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จั ดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาองค์ความรู้ และ ประสาน ความร่วมมือสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง จัดตั้งและพัฒนาแหล่ง การเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และ ประสานความร่วมมือสถานศึกษาบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษาในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนา แหล่งเรียนรู้ที่ไว้ร่วมกัน ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้ แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกโรงเรียนในการ จัด กระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น จากแนวการปฏิบัติการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องจัดหาหนังสือให้มี ในห้องสมุดตามความต้องการของครูและ นักเรียน ส่งเสริมให้มีการจัดแหล่งเรียนรู้ ทั้งในและ นอก โรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้

จากแหล่งเรียนรู้ในและนอกโรงเรียน และส่งเสริมให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา การนิเทศการศึกษา การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยพัฒนางานวิชาการ เพื่อให้เป็นไป ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาการจัดการศึกษา ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและ วิธีดำเนินการสอน การนิเทศเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ผู้บริหารใช้พัฒนางานวิชาการของโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการนิเทศการศึกษา ดังนี้ จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ การเรียนการสอนภายในสถานศึกษาดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา ประเมินผลการจัดระบบและการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา ติดตามประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการ การนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของสถานศึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่นหรือเครือข่ายการนิเทศภายในเขตพื้นที่การศึกษา จากแนวทางการปฏิบัติในการนิเทศการศึกษาดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมการ นิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร เพื่อช่วยเหลือครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เสนอวิธีการ วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคของการนิเทศภายในโรงเรียน จัดให้มีการนิเทศโดยการมีส่วนร่วมของ ผู้เกี่ยวข้อง และส่งเสริมให้ครูนำผลงานจากการนิเทศภายในมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน การแนะแนวการศึกษา การแนะแนวการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง และเพื่อให้การดำเนินการแนะแนวในโรงเรียนประสบผลสำเร็จและบรรลุผลดังเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการแนะแนวการศึกษา ดังนี้ การจัดระบบการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพภายในสถานศึกษาโดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน ดำเนินการแนะแนวการศึกษาโดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา ติดตามและประเมินผลการจัดการระบบและกระบวนการแนะแนวการศึกษาในสถานศึกษา ประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการแนะแนว การศึกษากับสถานศึกษาหรือเครือข่ายแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา จากแนวทางในการปฏิบัติการแนะแนวการศึกษาดังกล่าวมา ผู้บริหารจะต้องอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแนะแนวให้กับครูในโรงเรียน ส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำข้อมูลนักเรียนรายบุคคลจัดหางบประมาณสนับสนุนงานแนะแนว ในโรงเรียน ประสานกับหน่วยงานอื่นเพื่อแนะแนวให้แก่ผู้เรียน และสนับสนุนให้ครูในโรงเรียนเป็นบุคคลแห่งการแนะแนว การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (อ้างถึงในสถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 3) ได้กำหนดให้โรงเรียนจัดทำระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ทั้งการประเมินคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก

การประสานความร่วมมือในด้านวิชาการกับสถานศึกษาอื่นทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนได้รับความรู้ที่กว้างขวางขึ้นเพราะการร่วมมือทางวิชาการเป็นการแบ่งปันสื่อ และองค์ความรู้ต่างๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้ให้ แนวปฏิบัติในการประสานความร่วมมือในการพัฒนา วิชาการกับสถานศึกษาอื่น ดังนี้ ประสานความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาทั้ง บริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษา และต่างเขตพื้นที่การศึกษา สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่างๆทั้ง ภายในประเทศและต่างประเทศ การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบัน อื่นที่จัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะให้การสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง

อรุณ จันทวานิช (2546 : 20) กล่าวว่า โรงเรียนที่สมบูรณ์แบบนั้นต้องเป็นโรงเรียนที่สามารถเป็นแบบอย่างในการ ให้ความช่วยเหลือชุมชนและโรงเรียนอื่น และปัจจัยหลักแห่งการช่วยเหลือ คือ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน และโรงเรียนอื่นในการพัฒนาครูและบุคลากรร่วมและสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมชุมชน ส่งเสริมโรงเรียนอื่นพัฒนาการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้ให้แนวทางในการปฏิบัติในการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ดังนี้ สสำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับ การสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุน การพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ใน การจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

จากแนวทางการปฏิบัติ การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาดังกล่าว ผู้บริหารจะต้องสำรวจและศึกษาข้อมูลรวมทั้ง ความต้องการในการสนับสนุนงานวิชาการแก่ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันที่จัดการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการได้รับการศึกษาของบุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา จัดระบบภายในองค์กรให้มีความเหมาะสมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการ จัดการศึกษาของบุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา และ แต่งตั้งบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถให้มีหน้าที่ประสานให้เกิดความร่วมมือในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการ การศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ประกอบด้วย งานพัฒนาหลักสูตร งานพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีการศึกษา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่น

3.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม

ในด้านการบริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและปฏิบัติตามคุณธรรมนั้นอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และแบบอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์ซึ่งเป็นเยาวชนคนและเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคตมีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายความหมายของคำว่า คุณธรรม ได้ดังต่อไปนี้

ดังนั้น คุณธรรม คือ คุณภาพทางจิตใจของคนที่รู้จักงดเว้นทำชั่วและทำแต่ความดีเป็นนิสัย เพราะฉะนั้น คนที่มีคุณธรรมประจำใจจะประพฤติธรรมเป็นปกติ โดยไม่ต้องมีสิ่งอื่นมาบังคับ ทำดีเพราะเห็นคุณค่าของความดี ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ การรับรู้ เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านคุณธรรมไว้ ดังนี้

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านคุณธรรมที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยพฤติกรรม มีเมตตา กรุณา ปราณีต่อผู้ร่วมงานและผู้อื่น มีความรัก ความห่วงใยต่อผู้ร่วมงาน เป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้เมื่อมีวิกฤติที่เป็นปัญหาต้องแก้ไข ถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีความยุติธรรมในความเสมอภาคของผู้ร่วมงานทุกคนมีความอ่อนน้อมต่อมตคนทั่วไป มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักให้อภัยไม่มีจิตใจอาฆาตพยาบาท มีความเยือกเย็นและอดทนต่อคำพูดที่ขัดแย้งหรือไม่เป็นมิตร มีความยุติธรรม มีเหตุผล และวางตัวเป็นกลางสม่ำเสมอ

3.4 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพ

คำว่าบุคลิกภาพมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน ดังต่อไปนี้

สุนทร โคตรบรรเทา (2551 : 25) ได้กล่าวไว้ว่า บุคลิกภาพหรือบุคลิกลักษณะมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่จะเป็นนักปกครอง นักบริหารและหัวหน้าหน่วยงาน บุคลิกลักษณะที่จะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. รูปลักษณ์ร่างกาย บุคคลชั้นหัวหน้างาน นักปกครองและผู้บริหารจะต้องเลือกบุคคลที่มีลักษณะร่างกายสมบูรณ์ มีความสง่าผ่าเผย ไม่เป็นโรคติดต่อที่สังคมรังเกียจปราศจากความพิการอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. การแต่งกาย การแต่งกายที่เหมาะสมเรียบร้อย เป็นการส่งเสริมบุคลิกภาพทำให้เกิดบรรยากาศในทางดี การปกครอง การบริหาร นอกจากความสุภาพเรียบร้อยแล้วการแต่งกายยังต้องคำนึงถึงอายุ เพศ ตำแหน่งหน้าที่ ลักษณะของงานและสถานที่ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการใช้เครื่องแต่งกาย การแต่งกายของบุคคลชั้นผู้บริหารต้องไม่เป็นเป้าสายตาของผู้พบเห็นและก่อให้เกิดวิพากษ์วิจารณ์ในทางที่ไม่ดี

3. กิริยา ท่าทางและวาทะ ทั้งสามอย่างนี้มีความสำคัญมาก ในการแสดงออกต่อสังคมหรือที่ชุมชน ซึ่ง จะต้องดูความเหมาะสมว่างานนั้นเป็นอย่างไรและลักษณะของงานต้องการอะไร เช่น งานแต่งงานหรืองานขึ้นบ้านใหม่ ต้องการความสนุกสนาน การแสดงออกจะต้องยิ้มแย้มแจ่มใส ส่วนงานพิธีทางศาสนาต้องการความสงบ ไม่จำเป็นต้องแสดงออกให้มากจนเกินไป เป็นต้น

ณัฐพงศ์ ศรีสง (2551 : 40) กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้นำในด้านบุคลิกภาพไว้ดังต่อไปนี้ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีการสมาคมดี ใจกว้าง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเกรงใจ ชื่อสัตย์กระตือรือร้น มีความกล้า ความร่าเริง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มีอารมณ์ขันและมีกิริยามารยาทดี มีศีลธรรม ความสุภาพอ่อนโยน

ดนัย สันตะยากร (2548 : 34) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้อำนวยการวิทยาลัย ไว้ดังต่อไปนี้ มีความกล้าหาญ สุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง แต่งกายสุภาพ มีความอดทนและอดกลั้น มีความเชื่อมั่นในตัวเอง

สมณฑา สุขเอียด (2546 : 23) ได้สรุปถึง คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่จำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย คุณลักษณะดังต่อไปนี้ อากัปกิริยา ท่าทาง ตลอดจนการแต่งกายดี ปฏิบัติตนเหมาะสมกับ กาลเทศะ มีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีความเข้มแข็ง อดทน มีความสุขุม เยือกเย็น มีความกล้า มีความเป็นคนเปิดเผย มีอารมณ์ดี มีความเชื่อในตนเอง มีความสามารถทางด้านภาษา มีความเป็นประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษา คือลักษณะอันเป็นส่วนรวมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม ทำให้แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมต่างๆ ประกอบด้วย อากัปกิริยา ท่าทาง ตลอดจนการแต่งกายดี ปฏิบัติตนเหมาะสมกับกาลเทศะ มีความกล้าในการตัดสินใจ กล้าคิด และกล้าทำ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้น รู้จักผ่อนคลายอารมณ์เครียด มีอารมณ์ขันอยู่เสมอ มีความอดทน อดกลั้น เป็นผู้มีจิตใจเข้มแข็ง รู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาโดยให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย มีความสามารถทางด้านภาษาเป็นผู้มองโลกในแง่ดี

3.5 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร

ความรู้ความสามารถทางการบริหาร เป็นความสามารถในการนำเอาหลักการความรู้ทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งความรู้ความสามารถมีความสำคัญและจำเป็นมาก เพราะเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่และส่งผลต่อ

อาชีพผู้บริหารโดยตรง จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถทางการบริหาร ดังต่อไปนี้

สัมมา ธรณิษฐ์ (2553 : 68) ผู้บริหารย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อการสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง บางครั้งการจัดองค์การ แม้จะไม่เรียบร้อยถูกต้องอยู่บ้าง ก็อาจได้รับผลงานสูงได้ หากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดี แต่ถ้าคุณลักษณะหรือพฤติกรรมในทางตรงกันข้ามของผู้บริหารไม่ดี แม้การจัดองค์การถูกต้อง หรือดีเพียงใดก็ตาม ผลงานที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้นๆ ย่อมสมบูรณ์ได้ยาก ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม มีพฤติกรรมในการนำที่ถูกต้อง เหมาะสมเพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์การขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะผู้บริหารที่พึงประสงค์หรือผู้นั้น ควรที่จะประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานและด้านคุณลักษณะทางสังคม

สุมนทนา สุขเอียด (2546 : 32) ได้ให้ การรับรู้ ว่า คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถทางการบริหารของผู้บริหาร ดังนี้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความก้าวหน้าทันเหตุการณ์อยู่เสมอ มีวิธีการบริหารที่ชาญฉลาด มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศของการทำงานที่ดี มีการรู้จักฟังและเลือกเอาความคิดเห็นที่ดี มีความรอบรู้ในบทบาทหน้าที่ มีความสามารถสร้างความมั่นใจให้กับผู้ร่วมงานได้ดี มีทักษะในด้านกาใช้ภาษาสื่อสาร และ มีความสามารถในการพัฒนา ปรับปรุงคน

จากแนวความคิดและการรับรู้ ต่างๆ ดังกล่าวสรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องประกอบด้วย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความก้าวหน้าทันเหตุการณ์ต่างๆ อยู่เสมอมีวิธีการบริหารและมีความรอบรู้ในบทบาทหน้าที่อย่างดีที่สุด มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศของการทำงานที่ดี มีการรู้จักฟังและเลือกเอาความคิดเห็นที่ดีของผู้อื่นมาปรับใช้ในการบริหาร มีความสามารถสร้างความมั่นใจให้กับผู้ร่วมงานได้ดีตลอดเวลา มีทักษะในการพูด อ่าน เขียน ได้เป็นอย่างดี มีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานและเป็นที่ปรึกษาของเพื่อนร่วมงานได้เป็นอย่างดี

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก ได้มีการวิจัยที่มีประโยชน์โดยตรงต่อการวิจัยในครั้งนี้

งานวิจัยในประเทศ

สังเวียน องค์กรสุนทร (2552) การวิจัยเรื่อง คุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับ คุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ปีการศึกษา 2551 จำนวน 364 คน ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ระดับคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ คุณธรรมในการครองคน รองลงมาคือ คุณธรรมในการครองตนและอันดับสุดท้าย คือ คุณธรรมในการครองงาน

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว จำแนกตามเพศ พบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษาพบว่า ครูผู้สอนที่อยู่เขตพื้นที่การศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูผู้สอนที่อยู่เขตพื้นที่การศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน

กมล เต๋นยุคต์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นที่ประชาชนในเขตเทศบาลนครตรังต้องการ พร้อมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พบว่า ต้องการผู้นำที่มีคุณลักษณะด้านบริหารจัดการมากที่สุด รองลงมาคือคุณลักษณะด้านส่วนตัว และด้านการปฏิบัติงานทางการเมืองท้องถิ่น จากการศึกษาโดยภาพรวม การที่จะได้ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้เรื่องประชาธิปไตยและได้รับการเลือกตั้งเข้ามาด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม ไม่มีการซื้อสิทธิขายเสียงจำเป็นต้องมีเครื่องมือ คือ กฎหมาย และกลไกที่จะควบคุมการเลือกตั้งให้มีความบริสุทธิ์ ยุติธรรมและกลไก

ดังกล่าว สามารถควบคุมการบริหารและมีการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ โดยประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ซึ่งเป็นขบวนการของระบบประชาธิปไตย เพื่อให้ผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามามีคุณลักษณะเป็นที่ต้องการของขบวนการความสามารถบริหารตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ทั่วถึงและเป็นธรรมอย่างแท้จริง

กนกกรานต์ คชชะ (2550 : บทคัดย่อ) การวิจัยนี้มุ่งศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะที่เป็นจริงและคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี ตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ใน 4 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านลักษณะนิสัย ด้านความรู้ และด้านทักษะ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูในสถานศึกษาที่มีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 และ เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 206 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 60 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่ ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะที่เป็นจริงของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านทักษะ ด้านบุคลิกภาพ ด้านลักษณะนิสัย และ ด้านความรู้ ตามลำดับ ส่วนคุณลักษณะที่คาดหวัง ของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนี้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านลักษณะนิสัย ด้านทักษะ และด้านความรู้ เมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะ ที่เป็นจริงและที่คาดหวังของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี ตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมุณฑา สุขเอียด (2546 : 32) ได้ศึกษา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูอาจารย์ในเครือข่ายโรงเรียนสองแสง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า

1. ความต้องการของครูอาจารย์ต่อคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ตาม การรับรู้ของครูอาจารย์ในเครือข่ายโรงเรียนสองแสง อยู่ในระดับมากทุกด้าน
2. ความต้องการของครูอาจารย์ต่อคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนตาม การรับรู้ของครูอาจารย์ในเครือข่ายโรงเรียนสองแสง จัดลำดับความต้องการจากมากที่สุดตามลำดับ คือ ด้านคุณธรรม ด้านความรู้ความสามารถทางการบริหาร ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านวิชาการ
3. ผลการเปรียบเทียบความต้องการของครูอาจารย์ต่อคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนตาม การรับรู้ ของครูอาจารย์ในเครือข่ายโรงเรียนสองแสง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า

3.1 ครูอาจารย์ที่เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน วุฒิการศึกษาต่างกันมีความต้องการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 ครูอาจารย์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความต้องการคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนสรุปตามลำดับความถี่ของแต่ละด้าน คือ มีความสง่าผ่าเผย การให้อภัยหรือให้โอกาสปรับปรุงตนเองของผู้ร่วมงานการปรับคนเข้ากับบุคคลทุกระดับชั้นได้ดี สามารถบริหารงานในโรงเรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างแท้จริง และความรู้ความสามารถทางด้านกรวางแผนงานทางวิชาการและการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการปรับปรุงการเรียน

วิรุพห์ แสงทอง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนวัดตะพงนอก ตามการรับรู้ของครูสอนโรงเรียนวัดตะพงนอก พบว่า

1. คุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนวัดตะพงนอก ปรากฏผล 4 ด้าน ดังนี้

1.1 คุณลักษณะที่เป็นจริง ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ในรายด้านจัดลำดับคะแนนค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านลักษณะนิสัย ด้านบุคลิกภาพด้านความรู้ และด้านทักษะ

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่รายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะนิสัย ในรายด้านจัดลำดับคะแนนค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านลักษณะนิสัย ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ และด้านทักษะ

2. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่เป็นจริง จำแนกตามเพศ พบว่า ครูผู้สอนเพศหญิงมี การรับรู้ ต่อคุณลักษณะที่เป็นจริงของผู้บริหารโรงเรียนดีกว่าครูผู้สอนเพศชาย ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ทำงานน้อย มีการรับรู้ต่อคุณลักษณะที่เป็นจริงของผู้บริหารโรงเรียนดีกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จำแนกตามเพศ พบว่าครูผู้สอนเพศหญิง มี การรับรู้ ต่อ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนดีกว่าครูผู้สอนเพศชาย ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย มีการรับรู้ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนดีกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก

दनัย สันดากร(2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่เป็นจริงและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการวิทยาลัย สังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 พบว่า คุณลักษณะที่เป็นจริงของผู้อำนวยการวิทยาลัย สังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการวิทยาลัย สังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบคุณลักษณะที่เป็นจริงและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการวิทยาลัย สังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนสังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3

โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ณัฐพงศ์ ศรีสง (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคภาคใต้ตามการรับรู้ของผู้ช่วยผู้อำนวยการและอาจารย์วิทยาลัยเทคนิคภาคใต้ พบว่า ด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมากและมีด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านภาวะผู้นำ และด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ สำหรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด และมีด้านภาวะผู้นำ ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร ด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ
2. เมื่อเปรียบเทียบ คุณลักษณะที่เป็นจริงของผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคภาคใต้ตามการรับรู้ของผู้ช่วยผู้อำนวยการและอาจารย์วิทยาลัยเทคนิคภาคใต้ ทั้ง 5 ด้าน พบว่า แตกต่างกันทุกด้าน สำหรับการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พบว่าทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน
3. เมื่อเปรียบเทียบ คุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคภาคใต้ ตามการรับรู้ของผู้ช่วยผู้อำนวยการ พบว่า แตกต่างกันทุกด้าน
4. เมื่อเปรียบเทียบ คุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคภาคใต้ ตามการรับรู้ของอาจารย์วิทยาลัยเทคนิคภาคใต้พบว่า แตกต่างกันทุกด้าน

งานวิจัยต่างประเทศ

Arnold, Karen et al.,(1998, Abstract) ทำการศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักศึกษาเมื่อได้รับคำแนะนำด้านวิชาการจากอาจารย์ โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อคำแนะนำด้านวิชาการจากอาจารย์ นักศึกษามีประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา จำนวน 515 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างว่ามีความคิดเห็นอย่างไรกับการพัฒนาการสอนด้วยวิธีการดังกล่าว เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสังเกต สัมภาษณ์ร่วมด้วย ผลการศึกษา พบว่า ก่อนดำเนินการสอนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีวิเคราะห์หลักสูตรผู้เรียนและวิธีการสอนสามารถช่วยให้ผู้สอนดำเนินการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ค่าเฉลี่ย 4.41 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.74 แต่เมื่อสิ้นสุดการสอนกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยกับวิธีการพัฒนาการสอนโดยการวิเคราะห์หลักสูตรวิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้อาจารย์ ค่าเฉลี่ย 3.81 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.99 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างแม้ส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการพัฒนาการสอนโดยมีการวิเคราะห์หลักสูตร ผู้เรียนและวิธีการสอน แต่ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างก็มีการกระจายสูง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่าควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลับกลุ่ม

ตัวอย่างหลาย ๆ กลุ่ม และควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้นผู้วิจัยยังให้ข้อเสนอแนะว่า การพัฒนาการสอนด้วยวิธีใด ต้องสอบถามความคิดเห็นของผู้สอนก่อนนำไปสู่การปฏิบัติจริง

Hickman (2000 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลการสอนของอาจารย์ใน สถาบันอุดมศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการประเมินผลการสอน ของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในวิชาต่างๆ จำนวน 20 คน รูปแบบ การวิจัยเชิงอนาคต ผลการศึกษา พบว่า ร้อยละ 80 ของกลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าเนื้อหาของการประเมินผลของอาจารย์ต้องประกอบด้วย มีการวางแผนการสอน เพื่อให้ เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของผู้เรียน มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียนและ ความก้าวหน้าของผู้เรียนมีการจัดการเกี่ยวกับเวลา สถานที่ เอกสาร สื่อ อุปกรณ์ในการสอนให้ เอื้อต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียน มีวิธีการสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมมีการจัดสิ่งแวดล้อม ในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้มีการรักษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียนให้มุ่ง การเรียนรู้

Tuan, et al., (2000 : Abstract) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาการประเมินศักยภาพ การสอน กรณีศึกษาผู้ฝึกสอนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อพัฒนา แบบประเมินศักยภาพการสอนของผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ของประเทศไต้หวันกลุ่ม ตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 15 ปี ขึ้นไปจำนวน 20 คน รูปแบบที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงอนาคต ผลการศึกษา พบว่า การประเมินศักยภาพ การสอนในวิชาดังกล่าว ประกอบด้วย การประเมิน การเตรียมตัวของผู้สอนจากแผนการสอนซึ่งแผนการสอนประกอบด้วย การวิเคราะห์วัฒนธรรม ในชั้นเรียนของกลุ่มผู้เรียน วิเคราะห์ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน กำหนดวัตถุประสงค์สำหรับ แผนการสอน วิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงการรับรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอนจัดเตรียม แหล่งข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ วางแผนเนื้อหาที่นำเสนอต่อผู้เรียนในชั้นเรียนผู้สอนต้อง มีขั้นตอน การนำเสนอเนื้อหา ดังนี้ 1) การนำเข้าสู่บทเรียน 2) อธิบายเนื้อหาให้ชัดเจน 3) กระตุ้นผู้เรียน ด้วยการเสริมแรงจูงใจ 4) ประยุกต์เนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ได้ 5) ขณะสอนต้องวินิจฉัย ความเข้าใจของผู้เรียน 6) ประเมินผลลัพธ์ของผู้เรียน 7) มีการเสนอเนื้อหาอย่างมีเหตุผล 8) สรุปเนื้อหาแนวคิดต่าง ๆ เมื่อสิ้นสุดการสอนแต่ละครั้ง

กรอบความคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารตามความ คาดหวังของครูศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลกทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านความเป็นด้านภาวะผู้นำ ด้านวิชาการ ด้านคุณธรรม ด้านบุคลิกภาพและด้าน ความสามารถในการบริหาร เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมหรือการมีพฤติกรรมที่เหมาะสม หรือพึงประสงค์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้บริหาร